

O' sensei Morihei Ueshiba (14.12.1883 – 26.4.1969)

Morihei Ueshiba – zakladateľ aikido – sa narodil v prímorskom meste Tanabe (dnešná prefektúra Wakayama) 14. decembra 1883. Jeho otec Yoroku Ueshiba bol vážnym mužom, mnoho rokov slúžil ako člen mestskej rady a pamätníci často spomínali na jeho veľkú fyzickú silu a znalosť bojových umení.

Morihei sa narodil ako štvrté dieťa, na radosť svojho otca, ktorý sa konečne dočkal syna. Jeho zdravie bolo nevalné, často býval chorý, a preto ho otec podporoval v zlepšovaní si telesnej zdatnosti. Stredoškolské vzdelávanie ukončil po prvom ročníku a v sedemnástich rokoch sa vydal do Tokia, kde s pomocou dobre situovaných príbuzných založil a prevádzkoval papiernictvo. Večer navštevoval tréningy [Tenjin Shinyo-ryu jujutsu](#).

Neubehol ani rok, keď musel Morihei Tokio opustiť, pretože ochorel na beri-beri. Vrátil sa do rodného Tanabe, kde sa po čase úplne uzdravil. Pobyt v Tokiu ukázal, že Morihei sa nenarodil preto, aby sa stal obchodníkom – a tak v roku 1903, krátko pred vypuknutím rusko-japonskej vojny, vstúpil do armády. Jeho náklonnosť k bojovým umeniam sa prejavila najmä pri cvičení s bajonetom, v ktorom medzi ostatnými vojakmi vynikal.

Počas vojenskej služby navštevoval tiež tréningy školy [Yagyu Shingan-ryu](#) v Osake, kde bola v tej dobe jeho posádka. Ako intenzívne a do akej hĺbky Morihei umenie tejto školy študoval, nevieme, avšak aj potom čo v roku 1906 odišiel z armády, príležitostne odišiel z Tanabe do Sakai, kde bolo dojo školy Yagyu.

Niekoľko ďalších nepokojných rokov strávil Morihei v Tanabe. Krátku dobu cvičil judo, keď jeho otec zavolať inštruktora [Kodokan Judo](#), aby učil miestnych chlapcov. V tej dobe začala japonská vláda udeľovať finančnú podporu, aby podporila kolonizáciu ostrova Hokkaido. S vyhlídkou na nové dobrodružstvo sa Morihei postavil do čela 54 rodín a v roku 1912 sa usadili v odľahlej oblasti na severe ostrova, kde založili osadu Shirataki.

Spartánský život kolonistov sa točil okolo farmárčenia, ťažby dreva a prežitia v drsných zimách ostrova Hokkaido. Zdalo sa, že Morihei v náročných podmienkach ďaleko od civilizácie doslova prekvitá. V Shirataki zastával funkciu starostu a novým prichádzajúcim pomáhal usadiť sa. Jedno obdobie slúžil aj ako poradca celej oblasti. Najdôležitejšou udalosťou tohto obdobia pre nás, ale hlavne pre aikido, bolo stretnutie s výstredným učiteľom školy jujutsu (Daito-ryu aiki-jujutsu) menom [Sokaku Takeda](#) (vľavo).

Takeda sa usadil na Hokkaido o niečo skôr a často cestoval, pretože jeho živobytie pozostávalo z vedenia seminárov jujutsu. Morihei Ueshiba a Sokaku Takeda sa najskôr stretli vo februári roku 1915 v meste Engaru. Hoci bol Morihei vo svojich 33. rokoch ako znalec bojových umení veľmi schopný, nebol pre Takedu žiadnym súperom. Budúci zakladateľ aikido bol úplne fascinovaný účinnosťou techník Takedovho umenia, ktoré nazýval [Daito-ryu jujutsu](#). Štúdiu Daito-ryu Morihei venoval veľa času aj finančných prostriedkov a nakoniec Takedu pozval do svojho domu, aby tam býval a Moriheia intenzívne vyučoval. Aby si toto všetko mohol dovoliť, podporoval ho finančne aj jeho otec, ktorý z Tanabe posielal peniaze.

Morihei sa stal jedným z najlepších Takedových študentov a niekedy ho sprevádzal na cestách, pri ktorých viedol semináre po celom ostrove. Ešte počas pobytu na Hokkaido dostal Ueshiba od Takedu prvý zo štyroch zvitkov, ktorými učiteľ v tradičných bojových umeniach potvrdzoval úroveň, ktorú žiak dosiahol.

Osnovy Daito-ryu tvorilo z niekoľko stovák techník vrátane pák a držaní. Takeda tiež ukazoval schopnosť, ktorej hovoril „aiki“, kedy dokázal kontrolovať myseľ útočníka a tak neutralizovať jeho útok. Bol expertom v používaní meča, shurikenu, železného vejára a ďalších zbraní. Techniky Takedového umenia sa neskôr stali základom pohybov v aikido. Moriheiov pobyt na Hokkaido sa skončil náhle v decembri 1919, keď dostal telegram o ťažkej nemoci svojho otca, ktorý žiadal, aby pricestoval do Tanabe čo najskôr. Morihei preto rýchlo urovnal svoje záležitosti a svoj dom v Shirataki vrátane zariadenia previedol na Sokaku Takedu. Ponáhlal sa k umierajúcemu otcovi a do Shirataki sa už nikdy nevrátil.

Na dlhej ceste späť do Tanabe sa pustil Morihei do rozhovoru so spolucestujúcim, ktorý zanietene hovoril o liečiteľských schopnostiach mimoriadneho človeka, náboženského vodcu menom [Onisaburo Deguchi](#). Keďže túžil sa s ním stretnúť a požiadať ho, aby sa modlil za otcovo uzdravenie, zmenil pre tú chvíľu Morihei cieľ svojej cesty. Odbočil do mesta Ayabe, centra náboženstva [Omoto](#), ktoré leží neďaleko Kjóta. Charizmatický Onisaburo zanechal v Moriheiovi trvalý dojem, a tak zostal v Ayabe niekoľko dní.

*Onisaburo Deguchi
okolo roku 1920*

Keď Morihei konečne dorazil domov, bol Yoroku (otec) už po smrti. Otcova smrť Moriheiom hlboko otriasla a kým sa s touto stratou vyrovnal, veľa vytrpel. Niekoľko mesiacov, ktoré prišli po otcovej smrti, bolo Moriheiovo abnormálne správanie príčinou starostí rodiny i príbuzných. O niekoľko ďalších mesiacov neskôr sa Morihei, ktorý nemohol zabudnúť na stretnutie s Onisaburo Deguchim, rozhodol, že sa presťahuje do Ayabe, aby hľadal mier duše v asketickom živote vo vnútri Omoto. Ueshibov život znovu začal v komunite Omoto s manželkou Hatsu a osemročnou dcérou Matsuko. S novou vervou a nadšením sa vžil do spôsobu života sekty Omoto a čoskoro sa stal jedným z najbližších Onisaburových spolupracovníkov. Deguchi bol unesený Moriheiovou zručnosťou v bojových umeniach a vyzval ho, aby učil záujemcov z radov veriacich Omoto. A tak vo svojom dome otvoril „Ueshibovu súkromnú školu“, kde učil Daito-ryu jujutsu.

Morihei pred svojím prvým dojo "Ueshiba yuku" v Ayabe vo veku 38 rokov (Budo, str. 10)

V roku 1922 navštívil Moriheia jeho učiteľ Sokaku Takeda, ktorý pricestoval s celou rodinou a zdržal sa bezmála šesť mesiacov. Onisaburo si výstredného a podozrievavého Takedu neoblúbil a Morihei bol po celú dobu v ťažkej pozícii medzi svojimi dvoma učiteľmi. Aj napriek tomu, že Takeda svojou náturou do komunity veriacich sotva zapadal, mnoho ich v Ueshibovom dome učil a na konci svojho pobytu vydal Moriheovi formálne učiteľské osvedčenie.

Na realizáciu svojho úsilia o šírení vplyvu náboženstva Omoto mal Onisaburo Deguchi veľa odvážnych plánov. Jedným z najsmelších bolo založenie utopického religiózneho národa v Mongolsku. Vo februári 1924 sa Onisaburo v čele malej skupiny, ktorej členom bol aj Ueshiba, vydal na kontinent. Aby dosiahol svoj cieľ, stavil Onisaburo na miestneho vodcu vojenských rebelov. To sa ukázalo ako osudové rozhodnutie. On i jeho japonská kohorta boli v krátkej dobe zajatí a uväznení čínskymi úradmi. Nad celou Onisaburovou skupinou bol vynesený rozsudok smrti – prežili len vďaka intervencii japonského konzulátu, ktorá prišla v poslednej chvíli. Dodnes sa dochovalo niekoľko fotografií Deguchiho a jeho spoločníkov v zajatí z posledných momentov pred plánovanou popravou ako dôkaz ich hroznej skúsenosti.

Fotografia urobená tesne pred plánovanou popravou. Onisaburo Deguchi je druhý, Morihei tretí zľava. (Budo, str. 12)

Po návrate do Japonska sa Morihei znovu usadil v Ayabe. Medzi študentov Daito-ryu, ktoré Morihei vyučoval, patrilo aj niekoľko námorných dôstojníkov. Najvýznamnejším z nich bol admirál [Seikyo Asano](#) – tiež oddaný veriaci Omoto, a tak sa postupne informácie o jeho schopnostiach v bojových umeniach začali rozširovať.

Asano hovoril o Ueshibovi pred svojimi kolegami z námorníctva s obdivom a nadchol iného admirála – [Isamu Takeshita](#), ktorý uskutočnil cestu do Ayabe, aby uvidel Ueshibovo umenie. Takeshita bol viac než len nadšený a veľmi skoro bolo všetko zariadené preto, aby Morihei mohol predviesť ukážky a viesť semináre v Tokiu. Medzi Ueshibových patrónov patrila aj penzionovaný admirál a ministerský predseda [Gombei Yamamoto](#).

Ueshibovo spojenie s náboženstvom Omoto sa ukázalo ako príťaž zo strany mnohých jeho prominentných podporovateľov. Aj napriek tomu sa vďaka svojim výnimočným schopnostiam v jujutsu a charizme stal inštruktorom tokijskej vojenskej a obchodnej elity a medzi rokmi 1925 a 1927 uskutočnil nemálo ciest. Nakoniec prebral situáciu s Onisaburom a s jeho súhlasom sa rozhodol presťahovať do Tokia, aby sa venoval učeniu na plný úväzok.

V prvých rokoch po usadení sa v Tokiu vyučoval Ueshiba v súkromných rezidenciách svojich patrónov. Medzi jeho študentov patrila spoločenská elita tej doby – armádni dôstojníci, politici a obchodníci. Najmä admirál Takeshita, ktorý bol oddaný bojovým umeniam a jeden čas zastával funkciu prezidenta Zväzu sumo, bol aktívny cvičenec. Takeshita študoval Daito-ryu viac ako desať rokov a sám vo svojom dome vyučoval.

Venoval mnoho času tomu, aby uviedol Ueshibu a jeho umenie do zodpovedajúcich spoločenských kruhov a je málo pravdepodobné, že by zakladateľ aikido bol úspešný v Tokiu bez admirálovej podpory.

Ueshibovo umenie, ktoré malo v prvých rokoch jeho tokijského pobytu niekoľko rôznych názvov, postupne naberalo na popularitu. Vďaka úsiliu admirála Takeshita a ďalších osôb bol vyzbieraný dostatok prostriedkov a v roku 1931 bolo konečne otvorené stále miesto na cvičenie – Kobukan Dojo. Bolo umiestnené na [Shinjuku](#) – v rušnej obchodnej štvrti Tokia –

na mieste, kde dnes stojí svetové riaditeľstvo Aikikai (AIKIKAI Hombu Dojo). Medzi Ueshibových najbližších žiakov (uchideshi – ten, čo žije priamo v dojo) a študentov počas obdobia Kobukan patrili osobnosti ako [Yoichiro Inoue](#), [Kenji Tomiki](#), [Minoru Mochizuki](#), [Shigemi Yonekawa](#), [Rinjiro Shirata](#) a [Gozo Shioda](#).

Vďaka mnohým kontaktom s námornými a vojenskými dôstojníkmi učil Ueshiba v rôznych vojenských inštitútoch, ako napr. Škola armádnych dôstojníkov Toyama, tzv. „Škola špiónov Nakano“, Námorná akadémia a ďalšie miesta. Ako sa Ueshibov rozvrh zaplňal, museli stále častejšie lekcie viesť jeho najbližší žiaci.

Časť tohto obdobia vyučoval Ueshiba techniky Daito-ryu aikijujutsu, ako sa niekedy nazýva Takedovo umenie, a udelil „certifikáty“ (tzv. "odovzdávajúci zvitok" na sebe niesol zoznam všetkých techník, ktoré študent zvládol) s menom tejto školy. Moriheiov vzťah s Takedom však v dôsledku jeho finančných požiadaviek postupne ochladol, a tak sa od svojho bývalého učiteľa postupom času dištancoval. Po roku 1935 spolu neboli viac v kontakte, no aj napriek tomu techniky Daito-ryu v modifikovanej forme stále tvorili väčšinu Ueshibovho repertoáru. Pred 2. svetovou vojnou sa pre jeho umenie najčastejšie používal názov „aiki budo“. Počas celej tej doby Ueshiba udržiaval úzky vzťah s náboženstvom Omoto a Onisaburom. Pre šírenie Moriheiovho bojového umenia bola na Onisaburov podnet založená „Spoločnosť pre propagáciu bojových umení“, nad ktorou držalo Omoto záštitu. Po celom Japonsku boli založené pobočky, kde prebiehali tréningy – obvykle spoločne s pobočkami Omoto. Organizácia bola činná v rokoch 1931 až 1935, kedy bolo Omoto brutálne potlačené japonskou vojenskou vládou.

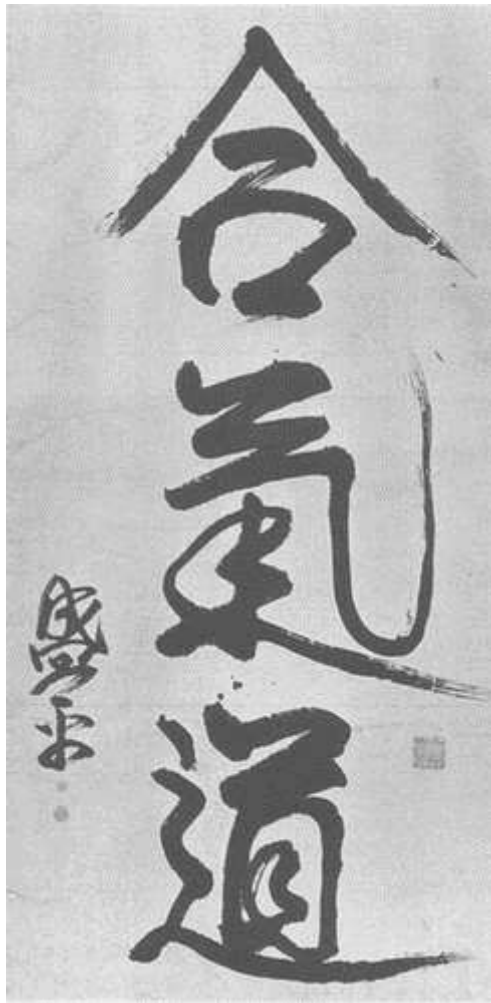

Morihei v 40. rokoch 20. stor.

Koncom tridsiatych rokov bola japonská armáda viazaná v Číne a mnohých častiach juhovýchodnej Ázie. Väčšina najlepších Ueshibových mladých inštruktorov a študentov bola odvedená do služby. To doslova zdecimovalo rady Kobukan Dojo a v dobe začiatku vojny v Pacifiku aktivita v dojo klesla na minimum. V roku 1942 Ueshiba ochorel vážnymi črevnými problémami a odišiel do dediny [Iwama](#) v prefektúre Ibaragi, kde o niekoľko rokov skôr zakúpil pôdu. Preč zo šialenstva vojnou rozpolteného Tokia zasvätil svoj čas farmárčeniu, tréningu a meditácii.

Tieto roky strávené v Iwame sa ukázali ako najdôležitejšie pre vznik moderného aikido. Slobodný ako nikdy predtým, mohol sa teraz plne koncentrovať na štúdium bojových umení,

a tak sa Morihei ponoril do intenzívneho tréningu a modlitieb, aby dotiahol k dokonalosti bojové umenie venované dosiahnutiu mierového riešenia konfliktu.

Zvitok, ktorý visí v hlavnej tréningovej hale Hombu dojo, namaľoval Morihei v čase, keď mal cez osemdesiat rokov. Na obrázku Aikido, (podpísaný) Morihei. (The Essence of Aikido, str. 81)

Na konci vojny bolo mnoho Japoncov zasiahnutých chudobou, a tak väčšinu času spotrebovali na zaistenie najnutnejších potrieb a jedla na prežitie. Zakladateľ mal len niekoľko študentov v Iwame, jeho predvojnoví študenti boli rozmiestnení po celej juhovýchodnej Ázii a mnoho z nich stále čakalo na repatriáciu.

Po niekoľkých rokoch strávených v ústraní v Iwame sa zakladateľ pustil do usilovného štúdia práce s mečom a tyčou, ktoré v aikido poznáme ako aiki ken a aiki jo. Porozumenie týmto zbraňami považoval za fundamentálne pre správne prevedenie techník bez zbraní. Ueshibova koncepcia systému aikido bola veľmi komplexná – zahŕňala tak cvičenie so zbraňami, ako aj bez nich (rozumej tradičné zbrane japonských bojových umení).

V tejto fáze života v Iwame zakladateľ formuloval tiež koncept *takemusu aiki* – spontánneho prevedenia nekonečného množstva technik spôsobom úplne zodpovedajúcim špecifickým podmienkam.

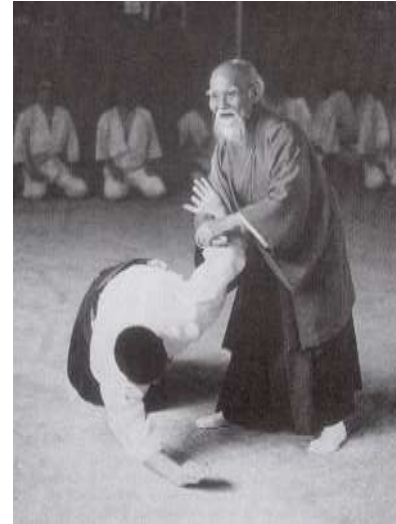
Morihei raz povedal: "Takemusu Aiki ti povie, či je tvoja technika mŕtva alebo živá." Na obrázku Takemusu Aiki, (podpísaný) Morihei. (The Essence of Aikido, str. 84)

V polovici päťdesiatych rokov začal Ueshiba stále častejšie vycestovávať zo svojho odľahlého sídla v Iwame. Trávil niekoľko dní v Tokiu, potom sa vrátil do Iwamy, alebo navštevoval priateľov a študentov v Osake a Wakayame. Dostával mnoho pozvaní a bolo ťažké predvídať, kde bude nasledujúci deň, alebo kedy sa zastaví v hlavnom dojo Aikikai na Shinjuku, aby viedol hodinu.

Mnoho žiakov, ktorí začali cvičiť po vojne a mali príležitosť na vlastné oči uvidieť zakladateľa pri vyučovaní alebo ukážkach, bolo inšpirovaných jeho energickými a napriek tomu lадnými pohybmi i jeho etickým pohľadom na bojové umenia. Ueshiba bol od prírody optimista, a tak často pri učení i ukážkach ukazoval svoju bezstarostnú stránku. Inokedy, najmä keď hovoril o hlbšom význame aikido pri výučbe aj menej formálnych príležitostiach, odkrýval hlbavú stránku svojej duše. Vždy bol spontánny, občas sa veľmi rozčúlil, vtedy keď uvidel študentov,

ako sa púšťajú do nebezpečných techník, alebo neprístupujú k cvičeniu s dostatočnou vážnosťou. Všetky tieto stránky jeho charakteru zanechali trvalé spomienky vo všetkých, kto sa s ním stretli.

V neskorších rokoch, keď sa jeho zdravie začalo zhoršovať, trávil Ueshiba väčšinu času v Tokiu. Nemohol sa už pohybovať tak ľahko a rýchlo ako predtým, a tak jeho pohyby prešli premenou. Mnoho jeho techník sa skrátilo a mladých a silných študentov hádzal posunkom alebo švihom ruky niekedy aj bez toho, aby sa ich vôbec dotkol. A keďže táto fáza Ueshibovho aikido nastala práve v dobe, keď sa aikido začalo šíriť do sveta, zostáva v mysliach mnohých študentov a učiteľov obraz drobného starčeka s bielou briadkou, ktorý máva rukou pred pribiehajúcim útočníkom. Zakladateľovo aikido v posledných rokoch jeho života môžeme chápať ako prirodzený vývoj jeho predchádzajúcich skúseností, ale ako Ueshiba sám často zdôrazňoval, jeho schopnosti boli výsledkom viac ako šesťdesiatročného tréningu. Publicita, ktorá sa mu dostala vďaka mnohým verejným ukázkam, a neskôr aj dostupnosť filmov zrodila mnoho imitátorov.

Zakladateľ aikido naposledy vydýchol 26. apríla 1969, kedy zomrel na rakovinu pečene. Po ňom nastúpil jeho syn [Kisshomaru Ueshiba](#), ktorý prijal titul „2. doshu“. [Aikikai Foundation](#), povelové pokračovanie Kobukai Foundation, mal v dnešnom svete aikido mimoriadnu pozíciu. V dnešnej dobe sa do čela tejto organizácie dostal vnuk zakladateľa [Moriteru Ueshiba](#). Viac ako polovica národných a regionálnych organizácií aikido udržuje kontakt s vedením v Tokiu, ktoré v zahraničí operuje ako [International Aikido Federation](#).

Morihei hlásal, že "aiki je láska" a že je možné čeliť agresii s úsmevom. Najväčšou výzvou pre bojovníka je prinútiť protivníka, aby svoj hnev a zstrašujúcu zlobu vymenil za neškodný úsmev. (John Stevens: Tajemství aikido. Str. 13)

Dnes sa cvičia aj ďalšie formy aikido. Yoshinkan Aikido, ktoré založil Gozo Shioda, kladie dôraz na silový predvojnový štýl; Shinshin Toitsu Aikido, ktoré vytvoril Koichi Tohei, je zdravotný systém s technikami aikido, ktorý zdôrazňuje koncept KI; Tomiki Aikido, ktoré zostavil Kenji Tomiki, v sebe zahŕňa aj súťažné formy; Yoseikan Budo, založené Minoru Michizukim, je komplexný systém, ktorý spája prvky aikido, judo, karate a kenjutsu.

Budúcnosť aikido vyzerá sľubne. V Japonsku aj v zahraničí nájdeme množstvo inštruktorov s viac ako tridsaťročnou praxou v tréningu a vyučovaní. O tomto bojovom umení boli publikované doslova stovky kníh v desiatkach jazykov a veľa kreatívnych aplikácií aikido sa používa pri presadzovaní zákona, v psychológii, fyzioterapii a v mnohých ďalších odvetviach.